

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel
G. E. V. L. van Zuylen,
21 Maart 1900

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang
is een algemeen
Nederlandsch belang“.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

KOLONIAAL

ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST“:
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN
moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie“, en gezonden
aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot
den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20,
Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

CORN. DE JONG ATELIER VOOR MODERNE FOTOGRAFIE

Zeestraat 63 :: Den Haag :: Tel. 6038

INHOUD: Hoe de Inlanders op te voeden? — Uit de Oost-Ind. Mail. — Suriname. — Curaçao. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt. — Van Vreemde Koloniën. — Oost- en West-Ind. Litt.-overzicht. — Leestafels. — Ingezonden. — Mededeelingen.

Hoe de Inlanders op te voeden?

Een tweede stem verheft zich tegen den invoer van handenarbeid op de Inlandsche Volksschool, alweder die van een „onderwijs-specialiteit“.

Waren 't in Europa ook niet eerst de onderwijzers zelve, die tegen deze nieuwigheid gekant waren en werd niet al heel gauw het meerendeel hummer, toen zij de prachtige resultaten van dien handenarbeid aanschouwden, bekeerd naar den kant der pioniers, die er voor ijverden?

Eén enkele, mislukte proef kan toch geen bewijs zijn tegen een in verschillende landen deugdelijk gebleken systeem.

Met den ondervolgenden schrijver zijn wij het volkomen eens, dat er op Inl. Onderwijsgebied volgens een vasten koers gezeild moet worden en ongetwijfeld zal ook de huidige Indische regering dit inzien.

T. V. kan gelijk hebben, dat er in den eersten tijd bij het tegenwoordig dessa-onderwijs nog geen vrees behoeft te zijn voor intellectuele overlading, maar juist bij het volgen van een vasten koers, moet er toch verder vooruit gezien worden dan de eerste tientallen jaren.

Handenarbeid heeft zulk een groote opvoedende kracht, is zoo aanbevelenswaardig als een voorbehoedmiddel tegen veel kwaads, dat de school onwillekeurig met zich brengt. Laat het in den aanvang „spielerei“ voor de kleinen zijn; de resultaten zullen meevallen; zoo 't als beginsel eenmaal bij het onderwijs is aangenomen, zal 't zich als samenhangend deel daarvan op den duur meer en meer ontwikkelen, in de eerste plaats bij de onderwijzers.

Hetgeen J. H. met aanhaling van het oordeel des heeren Jasper betuigt, betreffende het vakonderwijs (hij rekent toch zeker niet hiertoe wat wij bedoelen onder „handenarbeid“, n.l. een soort van fröbelen, op Inlandschen trant geschoeid), kunnen wij volkomen onderschrijven: het Inlandsche kind kan zich evenmin als het Europeesche, een vak kiezen vóór het tot de jaren des onderscheids is gekomen. Vak-onderwijs behoort niet op de lagere school thuis.

Gaarne plaatsen wij de beide volgende stukken om het hoor en wederhoor.

Handenarbeid op de dessa-scholen.

Met veel belangstelling en sympathie lezen we in het „Kol. Weekblad“ van 1 Juli j.l. het pleidooi van J. H. tegen handenarbeid op de dessa-scholen. We zijn 't volkomen met den schrijver eens, dat er onder de bestaande omstandigheden niets van terecht zou komen dan tijd-roovend geknutsel, „spielerei“ met humbug-resultaten. We hebben een ernstige proef op enkele 2e klasse-scholen in Indië zien nemen door een inspecteerend ambtenaar, die zelf aan sloyd *) had gedaan. De resultaten waren geen andere dan de bovengenoemde.

Aan proefnemingen door niet-deskundigen, adviezen van onbevoegden, bureau-gesputter, politieke beunhazerij, 't

*) Het Noorsche sloyd is natuurlijk minder van pas voor het Inl. kind in de tropen. Red.-Comm.

berijden van vermolde stokpaardjes, enz. wordt in Indië, (en in Holland betreffende Indië), toch reeds te veel gedaan, vooral op 't gebied van het Inlandsche onderwijs. Er wordt onhandig gemanoeuvrerd en niet volgens een vasten koers gezeild.

Vandaar de weinige resultaten, de geringe belangstelling der Inlandsche bevolking, het ongeregeld schoolbezoek, het zeer groot verloop op de dessa-scholen, en waar-schijnlijk..... de weigering der Madoereesche bevolking. De huidige dessa-scholen zijn geen onderwijsinrichtingen! Er zijn weer sprongen in 't duister gemaakt.

Moet er nog iets van terecht komen, dan bepale men zich er voorloopig toe het theoretisch dessa-onderwijs te perfectioneeren, alvorens die primitieve inrichtingen nu reeds weer als proefkonijntjes te bezigen. Handigheid bezit de Inlander voldoende, daarover zijn we het allen eens; voor intellectuele overlading door een paar uurtjes uiterst primitief onderwijs per dag is de eerste tientallen jaren niet te vreezen. Door eenvoudig, aanpassend theoretisch onderwijs moeten de leerlingen geschikter voor de praktijk worden gemaakt. Het onderwijs op de dessa-scholen beschouwe men voorloopig als een ontbolsterings-proces der hersenen.

Wat de Redactie als een voordeel van handenarbeid aanvoert, is voor de dessa-scholen weinig steekhoudend.

De nuchtere, sluimerende hersenen onzer dessa-Javaantjes zijn niet gelijk te stellen met de overladen, rust-behoevende hersenen van de leerlingen der moderne lagere scholen in Europa. Of, om een Oostersch beeld te kiezen: Het onbestendige gefladder van een vlinder, die zich in 't ochtenduur ontpopte en haar eerste vliegproeven doet, is niet gelijk te stellen met dat eener kapel, die bij zons-ondergang met lange, krachteloze vleugelslagen het loome en verrooide lichaam voortsleept.”

T. V.

Vakonderwijs op de Inlandsche Volksschool.

„Het bijbrengen van elementaire kennis, kan niet met onderwijs in bijzondere vakken samengaan: het eerste is de basis van het tweede, dat op speciale scholen of op scholen voor meergevorderden thuis behoort.“

„Deze „tekst“ is niet van ons, maar van den bekenden controleur Jasper, dus van iemand, die den inlander en de inlandsche maatschappij door en door kent en zeker niet verdacht kan worden van gebrek aan praktischen zin.

Die „stelling“ is, met nog eenige andere, door den heer Jasper verdedigd in de vergadering van het Indisch Genootschap van 1 November 1910 en wij citeeren haar met voldoening, omdat wij het volkomen met den heer Jasper eens zijn en omdat zij niet afkomstig is van een onderwijzman, want wij staan nu eenmaal in een slecht blaadje bij het groote publiek; wij zijn onpractisch en doctrinaar, zweren bij de school, kennen de inlandsche maatschappij niet en hare behoeften en nooden. Voor de algemeene leiding deugen wij niet; hebben alleen medezeggenschap bij school- en onderwijs-details. De leiding van het volksonderwijs berust dan ook feitelijk bij outsiders.

Wij beklagen ons daarover echter niet, want die leiders laten zich door de zg. practici niet van de wijs brengen, zooals uit des Heeren Jaspers stelling blijkt. Ook hij vindt het verkeerd, op de lagere school en vooral op de desaschool, vakonderwijs te brengen, waarvoor noch de onderwijzers, noch de leerlingen deugen.

Meermalen hebben wij deze kwestie ter sprake gebracht

en o.a. meegedeeld, hoezer men in Britsch-Indië de ondervinding heeft opgedaan, dat met het practisch gedoe op de volksscholen, door onderwijzers van geringe bekwaamheid en ontwikkeling, niet of onvoldoende voorbereid voor het geven van onderwijs in landbouw of een ander vak, niets wordt bereikt.

Op blz. 128 van het Britsch-Indische onderwijsverslag (1902—1907) wordt zelfs gezegd: „Elke poging om landbouwwetenschap of eenvoudig landbouw als een afzonderlijk vak te onderwijzen (n.l. op de lagere school) moet noodzakelijk op mislukking uitloopen.“

Ook het lezen van boekjes over landbouw door onontwikkelde, onvoorbereide kinderen onder leiding van dessa-onderwijzers, die van landbouw wellicht nog minder afweten dan de landbouwvaders van de leerlingen, kan geen beduidende resultaten hebben.

In elk geval dienen de kinderen, die zulke boekjes lezen, zoodanig geestelijk te zijn voorbereid, dat de nuttige inhoud er van tot hen kan doordringen en blijft, terwijl de onderwijzers voldoende op de hoogte dienen te zijn van de in die boekjes behandelde onderwerpen, en in staat om door toelichtingen, vragen en opmerkingen, de aandacht en de belangstelling van de leerlingen te wekken en gaande te houden en er zich van te overtuigen, dat de inhoud van het gelezene begrepen is. Daartoe is de groote meerderheid der volksschool-onderwijzers niet in staat. De tijd, aan zulk onderwijs besteed, zal dus verknood zijn, ten koste van het onderwijs, waarvoor de school bestemd is.

Dat landbouwonderwijs een behoefte is voor het Javaansche volk, dat voor het grootste gedeelte van den landbouw leeft, spreekt van zelf; maar laat het dan worden gegeven door landbouwkundigen en aan kinderen, die reeds een paar jaar onderwijs hebben genoten en daardoor zijn voorbereid voor het opnemen van vakonderwijs; die voorbereiding is noodig, al is dat vakonderwijs ook nog zoo eenvoudig.

Zelfs op de huisvlijtschool te Ngawi „heeft men zich genoodzaakt gezien slechts als leerlingen toe te laten diegenen, welke met goed gevolg een gewone school hebben doorlopen.“ „Zij zijn daardoor in staat“ zegt de heer Jasper, „niet alleen het door een meer ontwikkeld leeraar gegeven teekenonderwijs goed te volgen, maar bezitten dan tevens eenige logische denkkraft, die hen het zuiver practisch onderwijs met nog iets anders dan louter nabootsingen doet volgen.“

Voor het opdoen van die logische denkkraft dient de lagere school of volksschool. Veel doen zij daar wel niet op; daarvoor zijn de onderwijzers te weinig bekwaam en ontwikkeld, maar zooveel het dan is, is het een noodzakelijke voorbereiding, die aan ander onderwijs dient vooraf te gaan.

In het laatste citaat spreekt de heer Jasper van „een meer-ontwikkeld leeraar“ en zulke leeraars zijn noodig, wil het vakonderwijs iets beteekenen.

In „De Gids“ van September 1913 zegt J. A. Loebèr in een artikel over het vakonderwijs in Algerië: „het slagen van vakonderwijs hangt van de leerkracht af. Is dit een minderwaardig element op technisch gebied, dan is het vakonderwijs vanzelf veroordeeld.“

Ook de Suriname-Commissie wil niets weten van landbouwonderwijs op de lagere school en zegt in haar rapport: „Bij de voorbereiding voor den landbouw verwacht de commissie niets (sic) van hetgeen op de lagere school door onderwijzers, zelf niet van landbouw op de hoogte, wordt bijgebracht. Aanstaaende landbouwers moeten gele-

PERRY & CO.

Dekstoelen
Hut
Mail } koffers
Vouwstoeltjes, enz.

HOOGSTRAAT
20.

genheid vinden zich verder te bekampen op een school met b.v. 3-jarigen cursus na de lagere school."

Landbouw- en ander vakonderwijs, hoe meer hoe liever, maar niet door beunhazen en niet op de deschool."

J. H.

Uit de O. I. Mail.

Een militie voor Java.

De Javabode schrijft:

Zoals niet-officieel verluidt heeft, wordt er aan de departementen gewerkt aan de instelling voor een militie voor Indië, zoo schrijft de „Loc." Dat gaat onder de instemming van ieder, die meent, dat Indië zichzelf moet leeren verdedigen en die begrijpt, dat van Nederland geen hulp mag worden verwacht, als Indië zich zelf niet wil helpen.

Wij meenen, dat het plan is, de militie in te voeren voor alle Nederlanders en voor de Inlanders, die een eerste klas school hebben doorlopen. Dit laatste is dan gedaan, omdat men slechts deze Inlanders, die Nederlandsch spreken en die wat hebben geleerd, op gelijken voet in de kazernes kan behandelen als de Europeesche miliciens.

Alle jongelui, die van een tweede klas school komen, ook in te lijven, zooals van Inlandsche zijde werd aanbevolen, wordt te voorbarig geacht en zou bezwaren geven voor de gelijke behandeling van alle miliciens; de ontwikkeling zou daardoor te verschillend zijn.

De militie zou een jaar onder de wapenen kunnen blijven en daarna nog eenige malen voor herhalings-oefening worden opgeroepen. Men kan op deze wijze wellicht duizend Europeanen en duizend Inlanders als miliciens krijgen per jaar, zoodat met alle lichten gerekend kan worden op den versterking van het leger met een veertien duizend man na zeven jaren.

De schutterij zal dan natuurlijk niet behoeven te blijven wat ze is, maar kunnen worden veranderd in een landstorm of iets van dien aard. Van den dienst zullen natuurlijk vrijgesteld zijn de Inlandsche aanstaande bestuursambtenaren en de aanstaande en al functioneerende artsen, die slechts bij den geneeskundigen dienst zouden kunnen worden geroepen.

Een in beslag genomen Oorlogskaart.

De Loc. meldt, dat op last der justitie in een der Chineesche hotels te Semarang een door Arabieren ten bate der oorlogvoerende Turken gecolporteerde kaart van Europa in beslag is genomen. Er werd een onderzoek ingesteld, nadat te Soerabaja tal van Turksche bijeenkomsten plaats vonden, of ook te Semarang een Turksche beweging te ontdekken viel. De recherche kreeg daarbij alleen de oorlogskaart, welke in kleuren uitgevoerd moet zijn en voorzien van Arabische opschriften, in handen. De verkoop, welke tegen één gulden per stuk geschiedde, werd daarna door de justitie verboden, bij overtreding van dit bevel zouden de andere kaarten alle in beslag genomen en proces-verbaal opgemaakt worden.

Neutraal 't beste.

De Semarangsche correspondent van het Bat. Nws.-blad schrijft:

„Als we alles zoo nagaan, wat door dezen oorlog gebleken is, komen we voor Indië toch wel tot de conclusie dat het allerbeste voor ons land de neutraliteit is; de meerderheid van de Europeanen hier is anti-Duitsch, de meerderheid van de Inlanders pro-Duitsch, omdat ze pro-Turksch zijn, de meeste Chineezen zijn pro-Duitsch, omdat ze anti-Japansch zijn! Ons leger telt veel Duitschers, die natuurlijk in een oorlog met Duitschland niet meedoen kunnen..... in het kort, het is hier een raar allegaartje van meeningen en van sympathieën, en dat kan bij een meedoen van Nederland tot allerlei onaangename toestanden aanleiding geven. De regeering zal dan ook wel begrijpen, dat één gewaarschuwd man twee man staat."

Examen voor de Hoofdkakte.

Van de 18 kandidaten voor het te Batavia afgenomen hoofdkakte-examen zijn er slechts 3 geslaagd, en wel de heeren J. G. Alkemade, J. M. G. van Betten en L. T. P. Pennock, allen aldaar.

Chineesche Vakleerlingen.

Naar de Ind. bladen mededeelen, zullen op de Inlandsche Ambachtsschool in kp. Djawa voortaan ook Chineesche leerlingen worden toegelaten.

Inl. Rechtskundigen.

Het Reglement voor de Opleidingsschool voor Inlandsche rechtskundigen is, in verband met de openstelling dezer inrichting voor jongelieden van de Buitenbezittingen, gewijzigd.

Uit den handel.

De Javabode schrijft:

Opnieuw is gebleken, met hoeveel handigheid en succes in korten tijd ons ministerie van koloniën is opgetreden. Wist ons ministerie onlangs gedaan te krijgen, dat de termijn voor vrij te laten contracten in coprah verlengd werd, thans heeft het een nog omvattender succes gehad door de faciliteiten, die ten opzichte van den aanvoer van Duitsche en Oostenrijksche voortbrengselen voor het instandhouden onzer bedrijven verleend worden.

Al ging de instigatie van ons Ministerie van Koloniën uit, niet weinig kwam het er op aan op welke wijze van hier uit het Ministerie in de hand werd gewerkt. En daar

is het wel geoorloofd er op te wijzen, dat de even doortastende als energieke en praktische adviezen in uitwerking der ministerieele instigatie door den wd. Chef der Afdeling Nijverheid en Handel, den heer D. M. G. Koch, aan onze Regeering te Buitenzorg verstrekt, den dank van alle belanghebbenden verdienen.

Het blijkt uit alles, hoe doelmatig onze Regeering met haren adviseur, den Heer Koch, ons Ministerie aan de hand ging, om dit in staat te stellen zijne plannen op de meest doeltreffende wijze in betrekkelijk korten tijd te verwezenlijken.

Wie in de gelegenheid was van nabij gade te slaan, hoe de heer Koch te werk ging, zal er erkentelijk voor zijn, dat wij een zoo energieke, praktische autoriteit bezitten. Het succes, behaald door onze Regeering, kan menig bang hart doen herleven. Dat dan ook eens de naam van den heer D. M. G. Koch met eere en dank wordt genoemd, mag zeker wel.

De ziekte van den heer Lovink.

Naar hetzelfde blad verneemt, zal de Directeur van Landbouw, Handel en Nijverheid, die tot herstel van gezondheid te Tosari vertoef, niet zoo spoedig terugkeeren, als men eerst verwachtte.

De malaria, waaraan de heer Lovink lijdende is, wil maar niet wijken, zoodat het nog wel eenigen tijd zal duren, alvorens de departementschef zijn werkzaamheden zal kunnen hervatten.

Suriname.

Bij de openbare behandeling van de begrooting voor 1916 in de Koloniale Staten heeft de Geneeskundige Inspecteur eenige cijfers medegedeeld omtrent den gezondheidstoestand en de mortaliteit in de kolonie: Het aantal levenloos geboren is gedaald met 72 per duizend. Het aantal gestorven zuigelingen was in 1912 per duizend 25½ en in 1914 slechts 18½; in Nederland was dit cijfer voor hetzelfde jaar 12½. Het geboortecijfer was ongeveer dat van Nederland, n.l. 28½. Daarop zet de Inspecteur het volgende rekensommetje op, dat wij voor zijne rekening laten.

„Neemt men 28½ — 18½ dan is het geboorte-overschot per duizend gelijk 10. Rekent men nu de waarde van een mensch f 300 (invoerkosten per immigrant) dan verkrijgt men op een bevolking van 100 duizend menschen, dat in 1912 het geboorte-overschot een waarde vertegenwoordigde van f 88000 en in 1914 een waarde van f 294.000, dus ruim 3 maal zoo veel en dat in 2 jaar tijd.

Verder: de kindersterfte beneden 1 jaar was in 1912..... 154 per 1000
1914..... 109
terwijl in Nederland in 1913 dit cijfer 91 was.
Het cijfer 109 per 1000 is van 1905 't laagst behaalde cijfer."

In zijne rede tot opening van het nieuwe zittingjaar der Koloniale Staten had de Gouverneur verklaard, dat het hem leed deed door de omstandigheden verhinderd te zijn op hygiënisch gebied zoo snel te vorderen als hij wilde en inzonderheid de kinderverzorging ruimer onder de oogen te zien. Het strekte hem intusschen tot voldoening te kunnen mededeelen, dat in 1914, bij betrekkelijke toeneming der geboorten, een betrekkelijke vermindering van sterfgevallen zoowel over het algemeen, als in het bijzonder van kinderen te constateeren valt, zoodat het geboorte-overschot het dubbele bedraagt van dat van 1913.

Wij nu zijn van meening, dat de omstandigheden volstrekt niet verhinderen, in navolging van onze Engelsche naburen, wettelijke voorzieningen te treffen tegen de muskietenplaag, die zoowel zuigelingen als volwassenen bedreigt. Wat helpt de kinderverzorging als malaria, filariose en ankylostomiasis om zich heen grijpen? Het wordt uitstel van executie.

Volgens een mededeeling van den Gouverneur in de memorie van toelichting behorende bij de begrooting voor 1916, wil de Rockefeller Foundation in onze kolonie den strijd aanbinden tegen de ankylostomiasis en liet daartoe haren directeur voor West-Indië, Dr. Howard, de kolonie bezoeken, ten einde met den geneeskundigen dienst in Suriname overleg te plegen. De zaak is dus in goede handen. De Amerikanen hebben in de Panamakanaalstrook de gele koorts en de malaria bedwongen. Op Cuba hebben zij de gele koorts zoo goed als afgeschaft. Wat zij op Porto Rico bereikt hebben bij de bestrijding van de ankylostomiasis, blijkt uit een artikel in de Wetenschappelijke Bladen van Maart 1915 (vertaald uit de American Review of Reviews van December 1914) getiteld: „Strijd tegen den rondworm op het eiland Porto Rico", waaruit wij hier het een en ander overschrijven:

„De regeering der Vereenigde Staten van Noord-Amerika en meer in 't bijzonder een officier van gezondheid bij het leger der Staten, heeft, bijgestaan door sommige zijner vakgenooten, aan de bevolking van het eiland Porto Rico een dienst bewezen van schier onschatbare waarde.

Majoor Bailey K Ashford is er in geslaagd om, na een onvermoeiden, ingespannen arbeid, gedurende een tijdperk van veertien jaar volgehouden, een parasietische ziekte uit te roeien, waarvan de landbouwers op dat eiland eeuwen lang, sinds meer dan vierhonderd jaar voortd Amerika het in bezit nam, de slachtoffers geworden zijn.

De eilandbewoners zijn dankbaar; terwijl zij aanvankelijk alle vreemdelingen wantrouwen en met groote omzichtigheid de nieuwe methode die de „Americano" bij de behandeling hunner kwaal toepaste, duldden, zijn

P. KOLE, Drogist.

Valeriusstraat 40

Telef. 5301.
DEN HAAG.

Fred. Hendriklaan 215

Telef. 1776 Z.
SCHEVENINGEN.

BORSTELWERK, SPONZEN, ZEEMLEDER
TOILET-ARTIKELEN, EAU DE COLOGNE
ARTIKELEN VOOR ZIEKENVERPLEGING
SPECIALITEITS-GENEESMIDDELEN.
Aan beide zaken Personenweegstoel.

C.L. BOUCHER
WOONT
PAPESTRAT 11
SPECIALITEIT IN
AMERIKAANSCH KANTOOR
ARTIKELEN · VULPENHOUDERS
ROEBINDERU · BOEKDRUKKERU
STEMPELINRICHTING

Middelbare School v. Handel en Administratie, LAAN v. MEERDERVOORT 104 - 's-GRAVENHAGE.

EXTERNAAT en INTERNAAT.

AFD. A. **Bijzondere Middelbare Handelsschool** met als onderbouw eene H. B. S. met 3 j. cursus. Bij beschikking van Z. Exc. den Min. van Binnenl. Zaken **gelijkgesteld** met de openbare handelsscholen te Amsterdam, Rotterdam, etc.

AFD. B. **Bijzondere Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus.** Eveneens officieel als zoodanig erkend, zoodat over de keuze Handelsschool of H. B. S. 5-j. c. eerst beslist behoeft te worden na het afloopen der 2e klasse. De school wordt ook door Meisjes bezocht. Prospectus en inlichtingen bij den Directeur
F. TIJMSTRA.

TIMMERS & FOEKENS

IN

EFFECTEN en ASSURANTIËN

Laan van Meerdervoort N°. 237

TEL. HAAG 8017.

Informatie-Bureau voor
Indische Fondsen.

Dames- en Kinderkleeding naar maat.

Uitgebreide Staalcollecties en Mode-Journalen.

Beleefd aanbevelend,

Mej. JOHA v. d. VELDE,

Jac. Gillisstr. 29 bij Stadh. plein. - Den Haag.

MAGAZIJN VAN

Heerenhoeden en Pelterijen,

EDUARD PELGER,

Prinsestraat 35 - Den Haag,

Telefoon No. 3902.

zij thans, nu zij van hun „enfermedad“ genezen zijn, met hart en ziel Amerikanen geworden met gezond rood bloed in de aderen en vernieuwde werkkraft en energie“.

„Deze onbekende ziekte is, van de oudste tijden der kolonie af, de treurige oorzaak, dat de Europeanen de arbeiders op Porto Rico lui en vadzig hebben gescholden“.....

In verband met deze laatste aanhaling zij het ons veroorloofd hier te wijzen op de volgende uitspraak in Flus Rapport omtrent Malaria-onderzoek in de Binnenlanden van Suriname, 's-Gravenh. 1912., blz. 101:

„Het zou een zeer interessant en zeker zeer nuttig werk wezen na te gaan of onder de luiards op de plantages zich niet veel lieden bevonden, die vroeger misschien tot de werkzaamsten behoord hadden en eerst nadat zij aan de malaria en ankylostomiasis begonnen te lijden, aan het luieren gingen“.

Uit het artikel in de „Wetenschappelijke Bladen“ halen we nog het volgende aan:

„En zoo was dan eindelijk de zon opgegaan voor de ongelukkige bevolking, en van dit oogenblik tot 1908 mocht de commissie zich verheugen in den steun van den Gouverneur en de wetgevende macht, terwijl het publiek haar werk ten zeerste bleek te waardeeren. Er werden twee en veertig klinieken geopend, waar ongeveer 190.000 zieken behandeld werden; de helft werd geheel genezen, terwijl de sterfte beperkt werd tot 1/6 percent. Wie niet ten volle genas, werd toch van zooveel parasieten verlost, dat hij niet langer last had van zijn ongesteldheid“.

„Dr. Ashford heeft patiënten onderzocht, een nauwkeurige diagnose der ziekte gegeven en het geneesmiddel aangewezen. De prognose is gunstig voor den terugkeer der geheele bevolking van Porto Rico uit een toestand van lichamelijke uitputting en geestelijke apathie tot algeheele gezondheid, werkkraft en welvaart.....“

Wij hebben dus alle reden om dankbaar te zijn aan de Rockefeller Foundation, die ons te hulp wil komen; maar naar onze meening is de „enfermedad“ in Suriname veeleer de filariosis.

Daartegen moet ons bestuur met alle kracht te velde trekken en dan beginnen met de scheiding van de trekkingen van Geneeskundig Inspecteur en Chef van den Militair geneeskundigen dienst. De hygiënische maatregelen vereischen — zooals wij in den treure hier betoogd hebben — een vol man en misschien meer dan één. Nederland zende er een van zijn beste hygiënisten heen, zoodoortig met een of meer assistenten en een volledig laboratorium.

Hier geen zuinigheid of bezuiniging. Gelukt het the right man te vinden, dan zou het spoedig blijken, dat geen betere geldbelegging denkbaar is dan de uitgaven voor dit doel. Dat zou eerst zijn een „productief werk“. Nòch bestuur, nòch regeering vrage hieromtrent de meening van den Chef van het Militaire Hospitaal te Paramaribo. De meening, dat de geheele geneeskundige dienst in één hand moet blijven is het bewijs, dat men niet inziet wat de taak van den Inspecteur moet zijn. De tegenwoordige Gouverneur voelt veel voor hygiënische maatregelen, maar laat hij zich weerhouden den juiststen weg te kiezen, dan trede de regeering handelend op en zoo spoedig mogelijk, reeds bij de begroting voor 1916. Er is periculum in mora.

* * *

Bij Kon. besluit van 6 April is de minister van koloniën gemachtigd om verloven van burgerlijke ambtenaren, die, volgens de geldende bepalingen omtrent verloven in den Surinaamschen burgerlijken dienst, naar Suriname moeten terugkeeren, doch die in hun terugkeer verhinderd worden door den huidige politieke toestand in Europa, voor zoolang als, in verband daarmee, noodig zal blijken, te verlengen, met behoud of onder toekenning van verloftraktament naar den maatstaf in vorenbedoelde voorschriften aangegeven.

Dit besluit treedt in werking met de dagtekening van de Nederlandsche Stct., waarin het is opgenomen.

Curaçao.

In de bladen, die de jongste mail ons bracht, lezen wij o.a.:

In de verdaagde buitengewone algemeene vergadering van aandeelhouders van de Aruba Phosphaat Maatschappij, gehouden op 2 Juni j.l., is met algemeene stemmen besloten de vennootschap te ontbinden.

Een commissie van likwidatie, bestaande uit de leden van het bestuur, is benoemd.

* * *

De Groep: Nederlandsche Antillen van het „Algemeen Nederlandsch Verbond“ hield 27 Mei j.l. een Algemeene Vergadering.

De ondervoorzitter, Pater R. J. C. Wahlen, opende de vergadering, zijn spijt uitdrukking het voorrecht te moeten missen der tegenwoordigheid van den Hoogedel. Gestr. Heer Gouverneur der Kolonie, die zich had laten verontschuldigen en zijn Adjudant, Luitenant Pieper gezonden had om Hem te vertegenwoordigen.

Ook het gemis van den geachten Voorzitter, C. S. Gorsira J.P.Ez. werd gevoeld, te meer daar zijn afwezigheid te wijten was aan een auto-ongeluk.

Luit. D. Vreede hield een zeer onderhoudende causerie over Rembrandt. Verschillende lichtbeelden helder-

den het gesproken woord op. Ook waren vele reproducties van Rembrandt's schilderijen ter beschikking gesteld der Groep: de Nachtwacht, de Staalmeesters, het Bruidje, Simeon in den Tempel, zelfportretten van Rembrandt, een landschap en verschillende etsen.

Het is wonder, dat op Curaçao nog zooveel van Rembrandt te vinden was. Zoo schrijft de verslaggever.

De voorzitter bracht den spreker dank. Deze lezing werd het Curaçaosche publiek aangeboden als een tegenbeleefdheid voor de vele fijne attenties, door de Marine tijdens haar verblijf hier op Curaçao ondervonden. Een act van piëteit wordt niet beoordeeld, maar dankbaar aanvaard. Zoo had ook deze lezing eene hoogere betekenis ontvangen en straalde in den gouden gloed van dankbare piëteit. Geen ander woord dan dank paste op deze lezing. Curaçao zal nog lang denken aan Rembrandt en zijn wisselvallig leven; moge Luitenant Vreede ook de aangenaamste herinneringen meenemen van ons eiland.

Bizonder aangenaam was het Pater Wahlen, dat de spreker goed gereleveerd had, dat Rembrandt's kracht voortkwam uit zijn innerlijk geloof. Rembrandt zag de wereld als een wondere schepping van Gods almacht; daarom staarde hij steeds in het heldere licht.

Rembrandt is de Prins, de Koning der Hollandsche schilders, de eerste in Nederland en nergens ter wereld de tweede.

Als volbloed Hollander is hij in al zijn stukken echt Hollandsch, opricht en eerlijk. Daarom juicht de Voorzitter de keuze van den spreker toe. Holland's Glorie wordt ook gedeeld op Curaçao, ook in de Kolonie verheugt men zich over de grootheid van Holland's roem. Het land van Rembrandt is ons Moederland en meer dan ooit hebben wij dezen avond gevoeld de eenheid van den Hollandschen stam en de zedelijke grootheid van Nederland“.

* * *

De Amigoe schrijft o. m.:

De „Vereeniging tot bevordering van het Vreemdelingenverkeer“ is dan opgericht.

Curaçao moet het voor een goed deel van de Vreemdelingen hebben. Het is derhalve een zaak van het grootste gewicht voor het algemeen belang, dat hier op Curaçao ook een Vereeniging bestaat, welke het Verkeer der Vreemdelingen bevordert.

WAT DE INLANDER ZEGT.

De Kartinschool te Buitenzorg. De Pembrita Betawi schrijft o. m. hierover: De opening dezer onderwijsinrichting had plaats in tegenwoordigheid van een klein, maar uitgelezen gezelschap. Mejuffrouw Bosch, presidente van de Kartini-vereeniging te Buitenzorg, zeide terecht: „Deze school is niet opgericht door een bestuur in Nederland of een Europeesch bestuur in Indië; zij is uit den drang der Inlandsche wereld voortgekomen“. In 1905 reeds hadden Nji Raden Aroem, Nji Mas Mina, Nji Sari Maja, onder toezicht van Mas Soekarja Sasmita en Mas Ismail een Inlandsche meisjesschool opgericht, welke bij gebrek aan eigen lokaliteit gehouden werd in het gebouw der 2e Inlandsche school. Uit den aard der zaak konden dus toen de lessen slechts in de middaguren worden gegeven. Zooals bekend, regent 't bijna elken middag te Buitenzorg, toch liet het schoolbezoek niets te wenschen over; al spoedig werd de school door 65 leerlingen bezocht. Acht jaren heeft zij zich staande weten te houden; en waarschijnlijk zoude zij nu nog in haar oude gedaante gebleven zijn, als de bestuurders niet in aanraking waren gekomen met eenige Europeanen, vervuld van de idealen van Kartini ten aanzien van het Inlandsche volk. Nu heeft zij een eigen gebouw, een mooi groot huis te Panaragan gelegen, waarvoor een matige huur wordt betaald. Aan 't hoofd staat een Directrice, mevrouw Chevalier, die met haar gezin in het schoolgebouw inwoont; de kleinste meisjes behoeven in de middaguren niet meer op school te komen; zij kunnen reeds om 11 uur naar huis toe gaan; voor de grootere kinderen duren de lessen van half acht 's ochtends tot één uur 's middags.

Mejuffrouw Bosch hield bij de opening der school een korte, maar pittige en hartelijke rede, waarin zij o.a. deed uitkomen, dat het doel der vereeniging is, om van de Inlandsche meisjes te maken: verstandige huisvrouwen en moeders, waardige metgezellen voor den ontwikkelde Inlander. Het onderwijs moet praktisch en aanpassend aan het leven zijn.

Daarna nam de Patih, Mas Rangka Tirta mada, het woord, die de geschiedenis van het ontstaan, werken en streven dezer schoolvereeniging vanaf het jaar 1905 schetste. Ook de heer van Hinloopen Labberton sprak eenige woorden; als adviseur trad hij af en werd vervangen door den heer Mr. Scheuer. Hij sprak meer tot de kinderen en hunne aanstaande onderwijzeres, mevrouw Chevalier en zeide o.m., dat dit onderwijs zou moeten spreken meer tot het hart dan tot het verstand der Inl. meisjes, die zoo zeer gevoelig zijn voor een liefderijke, zachte behandeling; er moet een liefdeband tot stand komen tusschen de onderwijzeressen en de kinderen.

Daarna stonden de kinderen en jeugdige onderwijzeressen, die eerst op den grond gezeten waren, als bij verrassing op en zongen een lied, dat allerliefst klonk: „Wij „vrouwen, allen, betuigen onzen dank. Haar gedenken „wij het eerst, zij, die van ons heenging, Raden Ajoe „Kartini, de opwekker. Zij is degene, die het lot der

M. VISSER,

voorh. A. J. ROBBARD.

Spuistraat 69 - DEN HAAG - Telefoon 5470.

Fabriek en Magazijn van Gouden-, Zilveren en Diamantwerken
REPARATIE-INRICHTING.

THE BERLITZSCHOOL OF LANGUAGES

WELBEKEND - BU-ALLEY-DIE-MET-VERLOF-IN-NEDERLAND-VERTOEVEN

DEGELUK-ONDERWIS-IN

DUITSCH, ENGELSCH, FRANSCH, SPAANSCH, ITALIAANSCH, etc.

LET-OP-HET-JUISTE-ADRES-DER-ORIGINEELE-BERLITZSCHOOL

OVER-DE-WAALSCH-KERK

58° NOORDEINDE NIET-BOVEN-KRUL TEL: 2234

DE BAS & Co., Bankiers

HEERENGRACHT 17 - 'S-GRAVENHAGE

BELASTEN ZICH MET ALLE BANKZAKEN

:-: Safe-Inrichting. :-:

Schill & Capadose

Hofstraat 17 .. .. 's-Gravenhage

BANKIERS - KASSIERS.

ADMINISTRATIE VAN VERMOGENS.

SAFE-DEPOSIT.

OPEN EN GESLOTEN BEWAARNEMING.

DEPOSITO'S, PROLONGATIES.

CHANGE.

ASSURANTIE. LEVENSVZERKERING.

A. ASSENBERG,

Prima kwaliteit Schoenmaker, Diverse soorten GUMMIHAKKEN. CREAMS, VETERS, enz. Columbusstraat 73, Den Haag.

Levert voor billijke prijzen SOLIED en NET WERK.

Flugge bediening.

Reparatiewerk wordt op verlangen gehaald en thuisbezorgd.

N.B. Prijscourant op aanvraag verkrijgbaar.

Zoo gij U overspannen gevoelt, Uw zenuwen overprikkeld zijn, laat U dan eenigen tijd

Magnetisch behandelen.

D. OERLEMANS

Magnetiseur.

2e Sweelinckstr. 230 bij Stadhoudersplein.

Spreekuur 2-4. - Telefoon 8245.

Assistente: Mejuffrouw E. POOLMAN, Magnetiseuse, Gedipl. Verpleegster.

Adverteeren doet verkoopen.

„Inlandsche vrouwen waardiger heeft gemaakt. Zij heeft „de knellende banden verbroken. Wij zullen niet meer „beschouwd worden als minderwaardigen of ziellozen. „Zij leidt ons van de duisternis naar het licht, van de „onwetendheid naar de beschaving.”

Madjoe Kamoeljan. De „Pembrita Betawie” maakt melding van een openbare vergadering van bovengenoemde vereeniging, te Bandong gehouden. Vele inlanders konden die tot hun spijt niet bijwonen, omdat dit jaar op dien dag de verjaardag van Prinses Juliana niet openlijk werd gevierd en dus de kantoren niet gesloten waren. Toch zijn een honderdtal belangstellenden opgekomen, waaronder vijftien Inlandsche vrouwen en enkele Europeanen.

Raden Moesa, de Voorzitter, hield een korte openingsrede, heette de aanwezigen welkom en bracht in herinnering, dat nu juist een jaar geleden, op Julianadag, de eerste openbare vergadering werd gehouden. De bedoeling is elk jaar op dezen dag bij elkaar te komen ter herinnering aan deze eerste „openbare verschijning”. Dan kan daardoor, zeide hij, onder het groote publiek meerdere bekendheid van het werken en streven der vereeniging verspreid worden. Voorts werd medegedeeld, dat de statuten goedgekeurd zijn, de vereeniging alzoo als rechtspersoon is erkend. Daarna hield Mas Kandoe-roean Partadiredja in 't Soendaneesch een rede. De „Kamoeljan” is, zeide hij, te onderscheiden in stoffelijken en innerlijken vooruitgang. De stoffelijke vooruitgang is in tastbare vormen te zien, staat tot hoofd en hart in een verwijderd verband, heeft daarmee heel weinig te maken, zooals rijkdom, vermaardheid, positie, enz. Tot den innerlijken vooruitgang behoort vnm. de zedelijke ontwikkeling. Eerstbedoelde vooruitgang kan door velen verkregen worden, zeide hij, maar de ware innerlijke vooruitgang kunnen maar weinigen deelachtig worden. Het doel van de „Madjoe Kamoeljan” nu is juistdat meerderen zich zullen wijden aan dien innerlijken vooruitgang. Een voornaam punt op ons program is de strijd tegen de onacht. Ieder mensch heeft God een wil, imān, geschonken, om het goede te doen, bij den een is deze imān sterker dan bij den ander, die moet geregeld geoefend worden door wrijving van gedachten, door luisteren naar daarvoor geschikte redevoeringen, enz.; dan zal het goede bereikt worden. Men moet eerst tot het besef komen, dat er een wil is om het goede te doen. Ziet, zoo ging hij voort, hoe het in de Christendessa Modjowano toegaat: zoo ordelijk en geregeld, hoe weinig diefstallen daar voorkomen. Dit alles is te danken aan den moreelen invloed van den padri, die de gemeente elken Zondag aan het goede herinnert en haar opwekt het goede te doen. Nu wil „Madjoe Kamoeljan” ook geregeld dergelijke openbare bijeenkomsten houden, om evenals in Modjowarno, de hoorders het goede voor te houden, opdat langzamerhand hetzelfde resultaat verkregen zal worden.

In de pauze, die gehouden werd, had het publiek de gelegenheid om vragen te doen. Daarna sprak de heer Samson en zeide o.m.: In het diepste binnenland van Celebes had hij met groote vreugde het ontstaan van de „Madjoe Kamoeljan” vernomen, want hij beschouwt dit als een bewijs van het ernstige willen bij den Inlander naar vooruitgang op zedelijk gebied. Hij hoopt, dat dit streven met succes bekroond zal worden; het verdient daarom aller steun.

De heer Abdoel Moeis, redacteur van de „Kamoem Moeda”, gaf in overweging den steun in te roepen der autoriteiten, om het bestaan van bordeelen, onmogelijk te maken; want nog zeer groot is het aantal huizen van ontucht in Bandong, niettegenstaande het strenge bordeelverbod. Zoo besloot hij.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Het voorbeeld van Japan. „Coeur” in de „Pernigan” maakt vergelijkingen tusschen Japanners en Chinezen, die niet ten gunste van de laatst genoemden uitvallen, hij schrijft o.m.:

De vergelijking is beschamend voor ons, Chinezen, en zou aanleiding kunnen geven tot spot; toch zal mij dat niet weerhouden er op te wijzen, tot leering van onze landgenooten, om te komen tot het besef van nationaliteitsgevoel en zulks in het belang en tot heil van het Chineesche vaderland. Ik zal 't niet hebben over het verschil in uiterlijk, kleeding, enz. van deze beide volken, maar over hun verschil in opvatting van de liefde en afhankelijkheid ten opzichte van het vaderland, de opofferingen, die zij zich daarvoor getroosten. Op handelsgebied kan gezegd worden, dat de Japanners geen goederen van andere landen betrekken; de meeste Japansche kooplieden drijven handel in de producten van hun eigen land. In den beginnig ging dit niet erg vlot, maar met taai geduld en de noodige energie hebben zij volhard, totdat de Japansche handel in goederen van eigen fabrikaat de hoogte heeft gekregen, die deze nu bereikt heeft. Hoe is 't daarentegen in deze met ons, Chinezen, gesteld? De meesten onzer landgenooten drijven handel in goederen, van andere landen afkomstig. Wel is waar, zijn er ook enkele Chineesche artikelen, waarin handel wordt gedreven, maar steeds te zamen met goederen van buitenlandsch fabrikaat.

Alles, wat wij noodig hebben, is van China te bekomen, zij 't ook, dat in den aanvang voor Chineesche goederen wat duurder zal moeten worden betaald dan voor dezelfde artikelen uit andere landen. Dit hangt geheel van den afzet af. Als algemeen van die goederen gebruik wordt gemaakt, zal van zelf de prijs daarvan verminderen. Wij

zien 't nu al — schrijft hij — aan de zoogenaamde patent geneesmiddelen, die in China vervaardigd worden. De ondervinding is langzamerhand opgedaan, dat die medicijnen niets minder zijn dan die van Japansch of Europeesch fabrikaat; zij beginnen dus meer en meer in trek te komen; de aanvoer wordt grooter.

De Japanners zullen geen goederen uit andere landen gebruiken, daardoor hebben zij de eigen industrie bevorderd; de economische toestand in Japan is dan ook enorm vooruitgegaan. En waar de economische toestand goed is, kan ook meer in het belang van de weerbaarheid van het volk en de verdediging van het land gedaan worden. Duitschland kan ons hierin tot voorbeeld strekken. Een land, hoe groot ook, hoe sterk in zielen aantal, zal zonder krachtige en voldoende weermacht, door andere landen niet gerespecteerd worden. Het volk, dat dit zelf inziet, zal van zelf krachtig medewerken om zijn land innerlijk en naar buiten zoo krachtig mogelijk te maken. Dit mogen wij Chinezen wel bedenken, willen wij een krachtig volk worden, dat de achting van andere naties afdwingt. Toen Japan in oorlog was met Rusland, vocht ieder Japanner meê, die maar eenigszins kon; zij, die in andere landen waren, keerden naar Japan terug om hunne diensten aan te bieden; de vrouwen, die niet meê ten strijde konden trekken, gaven geld en goed. Zelfs de publieke vrouwen lieten zich niet onbetuigd: ook zij gaven wat zij bezaten om mede de kosten van den oorlog te dragen; ook zij boden hunne krachten aan om de gewonden en de zieken te verplegen en bij te staan. Doen de Chinezen zóó, als de nood aan den man komt?

De Japanners worden nu in het buitenland ontzien. Waarom volgen wij hun voorbeeld niet, nu wij weten waaraan het verschil in appreciatie te wijten is? Wij maken ons nu druk over het boycotten van Japansche goederen. Japan lacht er om, en de Chinezen zullen er zelf de meeste schade onder lijden. Laten we liever doen, wat de Japanners gedaan hebben: onze energie tot ontwikkeling brengen!

Van Vreemde Koloniën.

Eenheid in Zuid-Afrika.

Door dr. Krause is, in een open brief, een poging gedaan om de Zuid Afrikaansche- of Bothapartij en de Nationale- of Hertzogpartij tot elkander, kan het tot eenheid te brengen. De schrijver was tot kort voor den oorlog een fel tegenstander van Hertzog, maar voelt zich nu in de andere richting medegenomen. Hij meent dat, al blijven de twee stroomen van Hollandsche en Engelsche Z. Afrikanen naast elkander bestaan, zij in de politiek toch als één stroom kunnen samenwerken.

In „de Volksstem” hebben dr. H. Reitz en Tielman Roos, voorzitter van het hoofdbestuur van de Nationale partij in Transvaal, zich over het denkbeeld van dr. Krause uitgesproken.

De eerste erkent, dat het voorstel van Krause goed is, maar toch zal 't geen resultaat hebben „om de eenvoudige reden, dat noch gen. Botha noch gen. Smuts mans genoeg zijn om zich terug te trekken uit 't politieke leven”, zoo schrijft hij en verder zegt hij o.a.: „Ik respecteer 'n eerlike Engelsman om zijn nationaal gevoel. Bij hem vindt men geen konsiliatie, geen huichelarij. Hij gelooft dat de Engelsen 't aardrijck zullen beërven, en hij handelt daarnaar. Daar ik echter, evenals generaals Botha en Smuts, geen droppel engels bloed in mijn aderen heb, zou ik mij niet thuis gevoelen onder de Unionisten”.

Dan volgt een merkwaaardige verklaring. „Ik geloof met dr. Krause, dat wij, van de Nationale partij, niet in beginsel verschillen van onze broeders van de Z. A. partij, maar wij voeren onze beginsels uit, en zij niet”. Ik noem deze woorden merkwaaardig, omdat zij ginds op hetzelfde verschijnsel wijzen, dat zich bij de partijsplitsing in Nederland voordoet. De Bond en de Vereeniging voor Vrouwenkiesrecht verschillen niet in beginsel, maar de eerste scheidde zich van de vereeniging af omdat hij meende, dat de vereeniging in eigen organisatie het beginsel waarom gestreden wordt niet uitvoert. De laatste vond weer andere gelegenheid om den bond gebrek aan beginselvastheid te verwijten. De Vrijzinnig Democratische partij en de Liberale Unie verschillen niet meer in beginsel, maar de eerste verwijt de L. U., dat zij het beginsel, wanneer 't op toepassen aankomt, niet uitvoert. De S. D. A. P. en de S. D. P. richten zich alweer op één beginsel, maar de laatste bestrijdt de eerste toch, omdat deze, naar beweerd wordt, het beginsel niet uitvoert. Zoo ook andere partijen, wortelende op één stam en toch voor samen-smelten ongenegen en ongeschikt. Merkwaaardig die overeenstemming in verschijnsel ginds en hier bij de Nederlandsche stammen. Maar zou, uit hetgeen in Nederland gebeurt, voor mogelijkheid tot samengaan in de politiek voor Z. A. geen leering te trekken zijn, die aan het denkbeeld van Dr. Krause steun kan geven? Of zal men slechts kunnen instemmen met Reitz' conclusie; „Neen, dr. Krause, 't is onmogelijk! — Gen. Hertzog, ja, hij zou mans genoeg zijn om uw voorstel aan te nemen, hij zou zich willen terugtrekken. Maar 't moet van beide kanten zijn, — niet weer konsiliatie!”

In denzelfden geest schrijft Roos. „De Nat. Partij werkt, zegt hij, voor 't vast bij mekaar staan van ons volk, maar dit moet geschieden op vaste nationale beginsels, die naar ons beschouwen gruwelijk vertrappt zijn door generaals Botha en Smuts gedurende de laatste paar jaren. Tenzij 't voorstel vanwege de Z. A. partij gedaan, voorafgegaan wordt door de bedanking van gens. Botha en Smuts, kan er geen resultaat verwacht worden van eenige toenadering. Als zoodanige bedanking niet plaats vindt, zal de Nationale partij voor onze nationale beginsels vechten totdat zij de overwinning behaalt”.

Müller & Co.

De schade te Durban, veroorzaakt door den brand in de magazijnen der firma W. H. Müller en Co., bedraagt ongeveer 40.000 P. St., waarvan 25.000 P. St. aan wol. De lezer zal zich herinneren wat wij schreven over het dollemanswerk, hier begaan tegenover een zaak, die alle recht had op groote waardeering, doch die door haar Duitschen naam meegenomen is in de anti-Duitsche uiting, in hoofdzaak ten gevolge van de torpedeering van de Lusitania.

CONSERVEN - TIELEMAN & DROS

LEIDEN - HOLLAND.

Blikgroenten

Visch, Vleeschwaren Soepen, Pickles, Jams

Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog, Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.

GENEALOGISCH-HERALDISCH BUREAU

CARL KÖFFLER

BELAST-ZICH MET HET SAMENSTELLEN VAN GENEALOGIEËN, BIJENBRENGEN DER BEHOODIGDE WETTELIJKE STUKKEN VOOR ADELSE-ERKENNING, INLEIVING & VERHEFFING. HET OPSPOREN VAN FAMILIEWAPENS EN ZEGELS. ALSMEDE ALLE WERKZAAMHEDEN OP DAT GEBIED IN DEN UITGEBREIDTEN ZIN.

DEN HAAG-OBRECHTSTR. 181.

G. J. EENINK.

In- en Verkoop van Antieke Meubelen.

Specialiteit in het vervaardigen van IMITATIE-Antieke Meubelen.

Fabriek: **Bonistraat 2, DEN HAAG** Magazijn: **5 Heerenstraat 5,** bij de Malakkastraat, MEUBELMAKERIJ.

HEEREN- EN DAMESKLEEDERMAKERIJ EN REPARATIE-INRICHTING

„DE NIJVERHEID”

Eigen groote Chemische Wasscherij.
Huidenstraat 32 - Amsterdam - Tel. 6130

Billijkste, speciale Inrichting voor het Chemisch reinigen, repareren *Modelpersen*, keeren en veranderen van alle Heeren- en Dameskleeding en alle voorkomende goederen.....

Vraagt onze prijsopgaaf, vastgesteld maandelijks tarief voor onderhoud Uwer Kleeding en Garderobe, Reparatien, Chemisch reinigen en Modelpersen .....

M. F. BETZ

Horlogemaker Goudsmid Opticien

Westminster-Carillons — Horloges Union-Zenith — Kettingen — Colliers — Ringen — Brillen — Pincenez Reparatie-inrichting — Opmaken van pendule-stellen — Vergulden — Verzilveren — Opwinden van pendules. — — — — Zeer concurrerend.

Prins Hendrikstraat 30a

Telefoon 3357

L. HEUVELMANS

EXPERT JUWELIER TAXATEUR
Passage 14.

GEËTALEERD: nieuwste modellen Heeren Zegelringen in 18 kar. Goud en Platina. Nieuwe modell. Zily. Beurzen en Geldboursjes. ZILVEREN THEESERVIEZEN.

1ste Rotterdamse

Maatschappij van verzekering tegen ongevallen

Oudehavenkade 4 v. l. Plan C, Rotterdam.

Directie: P. R. MEES, J. BRUNSTING.

Individuele Ongevallenverzekering, Automobiilverzekering, Enz. Enz.

VRAAGT PROSPECTUS.

Hoofdvertegenwoordiger voor Ned. Oost-Indië de Heer N. J. TAKKEN te Soerabaia.

De acte van beschuldiging tegen de Wet.

Wij hebben van het vonnis, over de Wet geveld, melding gemaakt, maar meenen, nu de acte van beschuldiging in haar geheel voor ons ligt, hieraan nog het een en ander te moeten ontleenen. Het uitvoerige stuk zou welhaast een nummer van ons weekblad kunnen vullen; gesteld in groot omhaal en met vervelende herhalingen, bevat 't bovendien uit den aard der zaak zeer veel, dat den lezer reeds bekend was. Wij zullen ons daarom bepalen tot een beknopt overzicht.

Christiaan Rudolph de Wet, woonachtig te Allauvale, district Vrede van de provincie Oranje Vrijstaat, wordt schuldig verklaard aan hoogverraad. De hem ten laste gelegde feiten komen hierop neer. 1o. Tusschen 13 en 22 October 1914 in de nabijheid van Kopjes heeft hij met verschillende andere personen samengespannen om oorlog en rebellie te voeren en te maken. 2o. Tusschen 26 October en 16 November heeft hij, in districten Vredefort, Vrede, Heilbron, Lindley, Senekal en Winbrug, onderdanen van koning George V gewapend, verzameld en georganiseerd met het doel oorlog en rebellie te voeren en te maken. 3o. In October, November en December trad hij op als kommandant-generaal van zekere rebel-machten. 4o. Hij heeft de volgende personen aangesteld tot den bij hun naam vermelden rang: N. W. Serfontein, assistent kommandant-generaal; J. M. Krog, a.v.; G. van Dijk, kommandant; R. de Villiers, generaal of assistent kommandant-generaal. 5o. Omtrent 27 October heeft hij in de nabijheid van Stormhoek met anderen de wapenen opgenomen tegen den soevereinen Heer, en in deze en volgende maanden in verschillende deelen der Unie van Z. Afrika oorlog gevoerd en rebellie gemaakt. 6o. Omtrent 28 October heeft hij, te zamen met J. M. Krog, G. van Dijk, F. E. Mentz, H. Oost en anderen de stad Vrede ingenomen en in bezit genomen. Hierbij werd het postkantoor opgebroken en werden de telegraaf- en telefooninstrumenten vernield. De magistraat C. J. Fraser werd gearresteerd en gevangen gehouden. De onderdanen werden in een toespraak aangezet tot rebellie, goederen van het gouvernement opgeëischt en in gebruik genomen. 7o. In toespraken te Stormhoek, te Vechtkop en te Dampplaats gehouden, heeft hij de onderdanen van den koning aangespoord tot daden van vijandelijkheid. 8o. Hij heeft last gegeven of doen geven tot het wegnemen van de winkelsbestuurder P. W. Paver, kleeren, kruidenierswaren, enz., te Winburg van den winkelier W. J. Wright a.v.; te Mushroom Valley van den zaakbestuurder A. Reid zadels, toomen, 6 paarden, 2 muilieren en 200 schapen. 9o. Omtrent 5 November zijn op zijn bevel nabij Lovat State gedeelten van de spoorweglijn, telegraafpalen en draden vernield. 10o. In November is hij, met anderen, tot in het Br. protectoraat Bechuanaland gegaan en heeft hij getracht zich daar aan te sluiten bij de machten van den Duitschen keizer, die in Duitsch Z. W. Afrika gewapend tegen Groot Britannië stonden.

Mocht de rechter niet tot hoogverraad besluiten, dan zou als alternatief in aanmerking komen het schuldig aan de misdaad van oproer.

Porfirio Diaz.

De gewezen president van Mexico, de eenige bestuurder, die aan de woelige republiekaren van rust heeft weten te bezorgen, en wiens verdrijven weer de inzet van een reeks gruwelen is geworden, Porfirio Diaz, is te Parijs, in ballingschap, overleden.

Zijn leven speelt door de gehele nieuwe geschiedenis van Mexico heen. In zijn jeugd streefde hij, als leider van een bende partijgangers tegen de clericalen, daarna tegen de Franschen. Hij werkte mee om 't keizerschap van Maximiliaan te doen vallen. In 1877 trad hij als mededinger voor 't presidentschap op. In 1877 werd hij tot president benoemd, hij bleef dit toen tot 1880, maar werd in 1884 weer gekozen en van dien tijd af wist hij zich te handhaven, tot weinige jaren geleden. Hij regeerde met ijzeren hand en wist aan het land een voor- en nadien ongekende rust te geven, waarmee een opbloei van landbouw en nijverheid gepaard ging. Toch voelde de Mexikaan zich eigenlijk niet „lekker“ zonder revolutie, zoo kwam ook het tijdstip waarop hij de rebellie niet meester bleef. Hij werd uit zijn land verdreven. Nog even is er sprake van geweest, een jaar geleden, dat de toen 84 jarige terug zou keeren om de teugels van 't bewind weer in handen te nemen. Maar hiervan is niets gekomen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERAATUUR-OVERZICHT.

Suriname en de arbeid der Broeder-gemeente.

In opvolgende Nrs. geeft de Nederlandsche Zendingsbode overzichten van de voordrachten, gehouden op de 28ste Alg. Ned. Zendings-conferentie. In het Nr. van 2 Juli is o.m. opgenomen het overzicht der voordracht van Dr. J. W. Gunning over Suriname en den arbeid der Broedergemeente aldaar.

Hetgeen Dr. G. over de zending gesproken heeft, zullen wij ter zijde laten, doch alleen fragmentarisch weergeven het overige gedeelte zijner lezing.

Bij niemand van de aanwezigen verwachtte hij tegenpraak als hij de stelling uitsprak, dat het bestuur voeren over Koloniën alleen verdedigbaar is als de belangen der Koloniën behartigd worden door hun opvoeding. Maar als het zoo gesteld is, vormt de geschiedenis van Suriname een jarenlange aanklacht tegen Nederland. Het ideale streven tot opheffing van de Kolonie is daar ver te zoeken geweest. Suriname is een land zonder volk. Het is vijf maal zoo groot als Nederland, maar slechts een smalle kuststrook van 50 K.M. breedte, die 1/10 van de oppervlakte van het geheele land bedraagt, is ongemeen vruchtbaar. Daarop volgt een zandige streek, de zogenaamde Savannen en dan de oerwouden.

Nederland telt 6 miljoen inwoners, Suriname slechts 90 à 100.000. Slechts 2 à 3000 daarvan zijn Indianen, de oorspronkelijke bevolking. Van de 80.000 menschen die de kuststreek bevolken, wonen 45.000 in Paramaribo. De eerste zorg moet dus wel zijn, dat Suriname een volk krijgt. Daartoe hebben ongetwijfeld de Moravische broeders meegeholpen. Omdat voor hen een menschenziel meer waard was dan de wereld, hebben zij iets goed in deze wereld gedaan. Onder de Europeesche bevolking, die ongeveer 900 zielen telt, worden ook een groot aantal Israëlieten gevonden. Reeds in den ouden tijd verleenden de Engelschen in West-Indië gastvrijheid aan de Joden, die uit Brazilië en andere landen verdreven waren. De eigenlijke Surinamers worden op 52.000 geschat, de Britsch-Indische koelies met hunne families op 25.000, de Javanen op 8000.

Het is gebleken, dat de Indianen niet in staat zijn om de Europeesche kultuur te aanvaarden. Zij zijn de Zigeuners

van Amerika, die hun nomaden leven niet kunnen opgeven. Suriname was in vroeger tijd een waardevolle bezitting, waar wel 400 plantages waren; koffie, suiker, enz. werden er verbouwd. Vele mooie huizen op de grachten te Amsterdam zijn met West-Indisch geld gebouwd.

Een 15 jaar geleden, toen de heer Gunning Indië bezocht, werd ten opzichte van de Buitenbezittingen in Ned. O.-Indië het systeem van non-interventie gevolgd. Men meende, dat Nederland het beheer er van niet aan kon en er is zelfs gesproken over het verkoopen van een deel der Bezittingen. Sedert 1904 is in die politiek verandering gekomen en is gebleken, dat Nederland wel degelijk zijn plicht kan vervullen tegenover die gewesten. N. Oost-Indië is 60 maal grooter dan Nederland, zou het dan niet op dergelijke wijze kunnen optreden tegenover Suriname, dat slechts 5 maal de oppervlakte van Nederland heeft?

Raden Mas Ario Soerjo Soeparto.

Eigen Haard van 3 Juli bevat een geillustreerd artikel, getiteld: „Een Javaansch vorstzoon, officier in het Nederlandsche leger. Iets over dien geslacht, het Mangkoenegorische Huis en de beteekenis van het Mangkoenegorische Rijk“.

De schrijver, controleur A. Mühlendorf, geeft eerst een historisch overzicht van genoemd rijk in de zgn. Vorstentanden op Java, schetst de bestuursdaden van den tegenwoordigen zeer verlichte vorst, Mangkoe Negoro VI (die sedert 1896 aan het bewind is, doch het voornemen te kennen heeft gegeven af te treden), om vervolgens in uitvoerige levensbijzonderheden te treden over den onlangs benoemde reserve-tweeden luitenant bij het regiment Grenadiers, den derden zoon van wijlen Mangkoe Negoro V, Raden Mas Ario Soerjo Soeparto. Luitenant Soerjo Soeparto is inmiddels naar zijn geboortegrond teruggekeerd en zal waarschijnlijk de uitverkorene zijn om zijn oom op te volgen, wat door den heer Mühlendorf ten zeerste wordt toegejuicht.

Wij raden onze lezers aan van het zaakkundige en interessante opstel van den heer M. in Eigen Haard kennis te nemen.

De aardappel in Ned.-Zuid-Nieuw-Guinea.

Pater Viegen, die in de Java-Post, en in de Annalen van O. L. Vrouw van het Heilige Hart zulke aardige ethnologische en ethnographische bijzonderheden mededeelt van de onbeschaafde Papua's van Zuid-Nieuw-Guinea, vestigt in den Almanak van het Missiehuis te Tilburg voor het jaar 1916 de aandacht op een interessant vraagstuk. Hij trof n.l. in Zuid-Nieuw-Guinea den aardappel aan; hoewel de bevolking zich voor de cultuur weinig inspannt, is zij toch op den aardappel zeer verzot en noemt zij hem „heis kov“, d.i. „vreemde plant“.

Schrijver vraagt nu op welke wijze deze plant haar weg naar Nieuw-Guinea kan hebben gevonden; indien hij zich niet vergist, voeren sedert de oudste tijden Arabische(?) schepen op Mimika.

De Indische Gids, Juli 1915.

De heer E. A. A. van Heekeren schrijft een artikel naar aanleiding der interpellatie van den heer Van Vuuren in verband met de uitgifte van de Indische leening; hij is van meening, dat de groote beteekenis van de debatten in de Tweede Kamer hierin is gelegen, dat de integriteit van de bij die leening betrokken personen er ongerept uit te voorschijn is getreden; ook hebben de uiteenzettingen van den Minister hem bevredigd.

De ingenieur Wellenstein geeft het vervolg zijner beschouwingen over de z.i. noodig geachte hervormingen van de Indische Staatsbegroting.

Mr. J. W. Ramaer artikel over de groot-industrie van Japan en vergelijkt haar met de toestanden ten deze in Ned.-Indië; het opstel wordt vervolgd.

Dr. H. H. Zeijlstra Fzn. schrijft een en ander over het Koloniaal Landbouw-Museum te Deventer, waarvan hij de directeur is. De Ind. Mercur en Eigen Haard van eenige weken geleden, hebben aan deze instelling reeds, kort na haar opening, uitvoerige beschouwingen gewijd.

Behalve de gewone maandelijksche rubrieken, bevat dit Ind. Gids Nr. nog het slot van een in Britsch-Indië spelend verhaal: „De robbijn van Radjast'han“, naar het Engelsch van R. E. Forrest.

De dierenwereld van Insulinde.

Van J. H. van Balen's geschrift „De dierenwereld van Insulinde in woord en beeld“, is afl. 24-25 verschenen (bij J. J. C. van der Burgh te Deventer). We vinden daarin het slot van de beschrijving der pilen: verder een beschr. der zwaluwen en van de klimvogels. Tekst zoowel als illustratie van dit „eerste boek over onze Oost-Indische dieren“ zijn interessant.

Het Generaal Van Heutsz-Fonds.

Verschenen is het 10e jaarverslag der vereniging „Het Generaal van Heutsz-fonds“, welke vereniging zich ten doel stelt: tegemoetkoming in de kosten van opvoeding en onderwijs van kinderen van militairen, beneden den rang van officier, bij voorkeur van die welke in Nederl.-Indië zijn gesneuveld of aan voor den vijand bekomen verwondingen zijn overleden.

Het verslag is weinig optimistisch gesteld; drie gezinnen met resp. 3, 9 en 2 kinderen, die voor ondersteuning in aanmerking kwamen, moesten worden afgewezen en naar andere liefdadige instellingen verwezen. Geen wonder, dat het bestuur de medewerking van het publiek inroept, om meer steun voor deze zoo nuttige instelling. Secretaris is de heer C. Bossen, Singel 273, Amsterdam.

Opheffing van de Gouvernements koffiecultuur.

In de Nrs. van 31 Januari en 28 Febr. 1913 van „Pintoe Permagaan“ schreef S. eene beschouwing naar aanleiding van het Regeeringsvoorstel om de gedwongen koffiecultuur op Java te doen vervallen. Sedert is zulks een feit geworden, dat stof geeft om die beschouwing voort te zetten in genoemd maandschrift (Nr. 71 van 31 Mei 1915). Aangezien de gegevens hoofdzakelijk ontleend zijn aan het artikel van den heer L. E. Dom (Ind. Gids, April 1915), wordt dezerzijds volstaan met slechts de aandacht er op te vestigen.

Weekblad voor Indië.

De bekende zaak Brinkman-Söffing wordt in Nr. 6 van het Weekblad voor Indië gememoreerd; een aantal foto's verduidelijken deze griezelige geschiedenis.

Gabriël vervolgt de nieuwe serie zijner Oost-Indische aantekeningen, waarvan hij een onuitputtelijk voorraad in portefeuille schijnt te hebben. Gabriël's schrijfrant herinnert ons sterk aan dien van den heer S. Kalf.

„Ofoer“, die in zijn „Indische Penkrassen“ verschillende dingen meestal in afkeurenden zin bespreekt, hekelth thans

J. C. P. HOOGVEEN,

Hoffleverancier
van H. M. de Koningin en van H. M. de Koningin-Moeder.
Wijnen, Comestibles, Thee.
UITSLUITEND 1ste KLAS KRUIDENIERS EN
INDISCHE WAREN.
Fred. Hendriklaan 141. Telefoon S. 429.
OPGERICHT 1811.

Muziek School

VAN DE

Haagsche Stichting voor Muziek M. U. S. I. C. A.
Kanaalstraat 1. - Tel. H. 8320.

Directeur: RUD. J. LOMAN.

ONDERWIJS in Piano, Viool, Violoncel, Solozang. Voorts voorbereidend en voortgezet Theoretisch onderwijs, Harmonie, Muziek-geschiedenis, Rhytmische Gymnastiek.....

Sigarenmagazijn HAVANA HUIS,

Groot Hertoginnelaan 109, halte Lijn 3 en 13.
Den Haag.

Aanbevolen merken. { Nanjo - Queen Loanda . . . . . 5 cent.
El Grande - Expres - La Belleza 4 cent.
Joseph Israëls - Vincio - Carona 3 cent.

ALLE MERKEN CIGARETTEN.

IMPORT.

Telef. Haag 8450.

EXPORT.

Verlofgangers!

Koopt geen Spreekmachine alvorens het beroemde merk

His Master's Voice

te hebben gehoord! Het is de eenige spreekmachine, die aan alle eischen van een volmaakt MUZIEK-INSTRUMENT voldoet. ZUIVERE, NATUURGETROUWE WEDERGAVE zonder dien onaangename neusklank, die het verouderde systeem van machines met saftersald eigen is.

Onze Indische agenten hebben steeds groote voorraad machines en platen.

De prijzen der platen zijn in Indië dezelfde als in Holland en verkrijgbaar bij:

N.V. GRAMOPHONE MIJ. „HASSELBACH“
3 Citadelweg, WELTEVREDEN.
GRAMOPHONE AGENCY,
38 Gemblongan, SOERABAJA.
HUTTENBACH & Co., MEDAN, (Deli).
Oostk. v. SUMATRA & ATJEH.

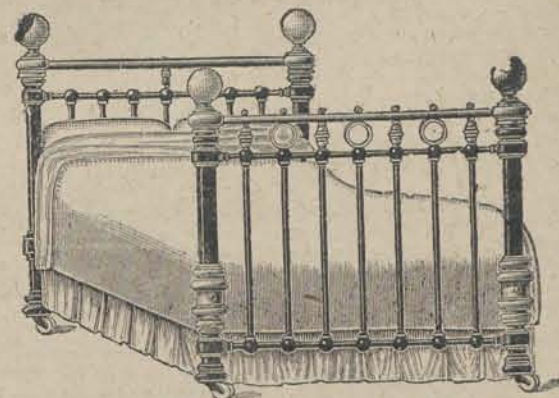
THE AMERICAN IMPORT COMPANY
— 22a Amsterd. Veerkade, Den Haag. —

Th. A. A. SIMONIS,

GROENMARKT 34, over de Prinssestraat.

TELEFOON 2535.

DEN HAAG.

Specialiteit in BEDDEN.

Groote keuze vanaf het beste tot het eenvoudigste.

Magazijn gesloten van half een tot twee uur.

o.m. de wijze, waarop de Indische leening tot stand is gekomen. Minister Pleyte moet het vooral ontgelden. Overigens in dit Nr. niets dan oorlogsnieuws.

Landbouw in de Lampongsche districten.

In de Ind. Mercur van 2 Juli 1915, welk nummer overigens geen aanleiding geeft om op den inhoud de aandacht te vestigen, het onderstaande, aan de Java-Bode ontleende bericht.

Sedert eenigen tijd wordt, vooral in de Java-Bode, een discussie gevoerd over de geschiktheid van de gronden in de Lampongs voor landbouw. Daarbij wordt als uitgangspunt genomen een rapport over dit vraagstuk, door het landbouwdepartement opgemaakt.

Dat zoodoende een ontijdige bespreking geopend is over stukken, die niet openbaar gemaakt zijn en die ook niet openbaar gemaakt kunnen worden, is te betreuren en kan de ontwikkeling van de Lampongs geen goed doen.

Uit het bewuste rapport kan worden medegedeeld, dat volstrekt niet alle terreinen in de Lampongs voor landbouw ongeschikt worden verklaard, al luidt de slotsom ook niet, dat „de gronden van heel de Lampongs superieur zijn”, zooals „zij die het weten kunnen en uit eigen ervaring weten”, zeggen.

Het is volstrekt niet de bedoeling van de regeering, zich over deze zaken in geheimzinnigheid te hullen. Alleen, het tijdstip voor publicatie is nog niet gekomen.

Toen in December van het vorig jaar de directeur van landbouw met enkele ambtenaren van zijn departement de Lampongs bezocht, trof het hem, hoe weinig landbouwkundige gegevens het eigenlijk bezat over dit gewest. Dr. Lovink vormde toen reeds het plan, het vraagstuk van de agronomische ontwikkeling van het gewest eens stelselmatig te laten onderzoeken. Op verzoek van de spoorwegautoriteiten deed hij, in Januari van dit jaar, een onderzoek instellen naar de hoedanigheid van gronden in de nabijheid van het spoorweg-tracé in Zuid-Sumatra. Daarbij werd dus een onderdeel — het onderzoek van de bodemgesteldheid — voor een deel van het gebied verricht, zoowel door een plaatselijke terreinopname, als door laboratorium-onderzoek van grondmonsters.

Het spreekt van zelf, dat de geheele agronomische bestudeering van Zuid-Sumatra behalve bodem-onderzoek tal van andere vraagstukken omvat. Noodig is, dat de leiding ervan in één hand blijft. Zij zal worden toevertrouwd aan dr. Cramer, die tot voor kort dr. Van Hall aan het hoofd van het Instituut voor Plantenziekten en Cultures vervangen heeft en daardoor nog niet anders dan een voorloopig begin met het onderzoek heeft kunnen maken. Aan het uitwerken van onderdelen, waarbij natuurlijk verschillende technische afdelingen van het departement zullen medewerken, is men nog niet toe.

De stelselmatige, grondige bestudeering van Zuid-Sumatra zal vermoedelijk heel wat tijd vorderen. Heeft zij eenmaal tot bepaalde conclusies geleid, dan zullen deze, met de gegevens, waarop zij gebouwd zijn, worden gepubliceerd. Men mag verwachten, dat, wanneer aldus voor een nieuw ontsloten gebied „opening van zaken” gegeven wordt, de ontwikkeling er van door toestrooming van Europeesch kapitaal slechts bevorderd kan worden, aangezien het zal leiden tot het vermijden van fouten en het voorkomen van teleurstellingen, terwijl ook in menig opzicht de inlandsche landbouw door een dergelijk onderzoek gebaat zal worden.

Ingezonden.

Het lied van Insulinde. *)

Het dondert uit de monden der vulkanen,
Het zwavelt uit de solfataren op,
Het flikkert aan des Zuiders kruisen banen,
Het sluiert Smeroe's, Bromo's heiligen top.

Het geurt in 't paradijs-aroom der vruchten,
Het snikt en weent in 't gamelan-geklank,
Het regenboogt in Salak's bliksemvluchten,
Het tippelt met de glatiqs rank op rank.

De Tjandis en de Boroboedoer hooren
Het kreunen door de retsen van hun puin;
De lotosbloem, in stil gepeins verloren,
Aémt zacht het rond door Bogor's wondertuin.

't Ravijn, wiens diep nooit menselijke oogen schouwden,
Gonst brommend rond zijn afgrond-hol geluid;
De tijger brult het door de donkre wouden,
De bandjirs loeien 't onheilspellend uit.

Fluweelzacht klinkt het uit de pantoen-droomen,
Geneeried door het geluw maagdelijn,
Dat stralend spreekt met bloemen en met boomen
Van liefdeweelde of liefdezielepijn.

Lied van mysterie!..... Van mysterie-leven,
Dat oog en oor des Westerlings verbaast;
Schijnbaar in hem begrijpelijk schrift geschreven,
In waarheid voor zijn geest geheim-omwaasd.

Geheim-omsluierd, trots ons trotsche wanen;
Maar — vuurberg, bandjir, afgrond, bloem of sprank —
Voor de ons gesloten zielen der Javanen
Hellichte tintling van kristallen klank!

Klank van het grootsch-majestueus verleden,
Van keizerrijken, met geweld ontworicht,
Van 't aaklig-zwarte en somber-slaafsche heden,
Van schooner toekomst glanzend zonnelicht.

Van vrijheidsglans, aan 's lands heldre banen,
Door Allah's kracht en liefde trouw bewaakt;
Van vrijheidsbloed, die nimmermeer zal tanen,
Is Insulinde's kluister eens geslaakt!

's-Gravenhage.

G. JONCKBLOET.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, t'er lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en

*) Met vergunning van den schrijver, oud-pastoor van Malang, overgenomen uit den pas verschenen dichtbundel „Mijn hart is weer in bloei gegaane.

(Boxtel, Wilhelm van Eupen).

West”, Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruis blad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zending-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieelen middenstand, Exportblad, Cultura, Deutsche Kolonial Zeitung, Ned. Zendingbode, Weekblad voor Indië met Dames Weekblad, Insulinde, Deutsche Wochenzeitung für Niederland und Belgien, La Gazette de Hollande, Ned. Staatscourant, enz.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; Het Soer. Handelsblad; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; De vrouw in de XXe eeuw; Neerlandia; Bandera Wolanda; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Handelsberichten van het Min. van Landbouw; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Ned. Indië (1); Brochures, enz. benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Opleiding hier te lande van ambtenaren bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in Ned.-Indië.

De Minister van Koloniën maakt bekend, dat ten hoogste vijftien jongelieden hier te lande in opleiding kunnen worden genomen voor ambtenaar bij de in- en uitvoerrechten en accijnzen in Nederlandsch-Indië.

Jongelieden, die op 1 Januari 1915 den vollen ouderdom van 20 jaren overschreden hebben, komen daarvoor slechts in aanmerking ingeval zich een onvoldoend aantal candidaten, die genoemde leeftijdsgrens nog niet hebben overschreden, mocht aanmelden, en zij niet ouder zijn dan 23 jaren.

De op zegel te stellen verzoekschriften, om in opleiding te worden genomen, moeten vóór of uiterlijk 2 Augustus 1915 bij het Departement van Koloniën (Afdeling Personeel) zijn ingezonden, vergezeld van:

1o. een bewijs dat verzoeker het eindexamen eener hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus met goed gevolg heeft afgelegd of van een getuigschrift, hetwelk eene niet geringere algemeene ontwikkeling bewijst (als bijv. het eindexamen van verschillende handelsscholen met twee-jarigen cursus; een eindexamen eener H. B. S. met 3-jarigen cursus is mitsdien niet voldoende).

Het genoemde bewijs of getuigschrift kan zoo noodig afzonderlijk (na het examen) worden ingezonden.

In het verzoekschrift zal de datum en plaats van geboorte vermeld moeten worden, en tevens de namen en adressen van twee personen, bij wie inlichtingen omtrent den candidaat kunnen worden ingewonnen.

De opleiding geschiedt bij den dienst der invoerrechten te Rotterdam en duurt vermoedelijk twee jaren.

Zij, die in opleiding genomen worden, ontvangen eene toelage van f 70.— (zeventig gulden) 's maands.

Wanneer het gedrag, onvoldoende vorderingen, dan wel andere omstandigheden (ter beoordeeling van den Minister van Koloniën), aanleiding mochten geven om een in opleiding genomene voor verdere opleiding ongeschikt te beschouwen, wordt die opleiding gestaakt en heeft geen uitzending naar Nederlandsch-Indië plaats.

Zij die na afloop van de opleiding ter beschikking worden gesteld van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, zijn benoembaar tot aspirant-verificateur, op eene bezoldiging van f 150.— (honderd vijftig gulden) 's maands.

(Voor verdere bijzonderheden zie Ned. Staatscourant van 15 Juni 1915 No. 137.)

Studenten in de Pharmacie.

De Minister van Koloniën brengt ter kennis van belanghebbenden, dat in 1915 voor twee studenten in de pharmacie aan de Nederlandsche Universiteiten de gelegenheid bestaat om, onder genot van een subsidie van f 4000 (vier duizend gulden), te worden opgeleid tot militair apotheker bij het leger in Nederlandsch-Indië, overeenkomstig het reglement, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 27 April 1909, no. 29, laatstelijk gewijzigd bij Koninklijk besluit van 27 Februari 1911, no. 53, waarvan kosteloos exemplaren bij het Departement van Koloniën zijn te verkrijgen.

Gegadigden zullen zich, onder overlegging van de gevorderde bescheiden, vóór 1 Augustus 1915 bij gezegeld verzoekschrift hebben te wenden tot het Departement van Koloniën.

(Nederlandsche Staatscourant van 15 Juni 1915, no. 137)

Door adverteeren in dit blad moet de aandacht op Uwe Firma of Uwe branche gevestigd worden en blijven. Zij, die veronderstellen dat Reclame iets is, waarop dadelijk bezuinigd kan worden, bewijzen, dat zij de reclame niet van den goeden kant bezien.

RESTAURANT le ETAGE, Ingang No. 17 Tel. Int. 2479
Plat du jour f 0.50 — Diners f 0.90, f 1.40, f 2.00. A la carte.

RESTAURANT - KNAPPSTEIN

VLAMINGSTRAAT 15-17 — 's-GRAVENHAGE
Des avonds na 8 uur: PLAT DU SOIR à f 0.75
PARTERRE: LUNCHROOM, INGANG No. 15, KOUDE EN WARMESPIJZEN.

VERKOOPHUIS

GR. HERTOGINNELAAN 103-105-107
VALERIUSSTRAAT DEN HAAG
- Tramhalte Lijn 3 -

Eenig adres voor hen die zich goed en voordelig van nieuwe of Tweedehands Meubelen willen voorzien. —

DAGELIJKS (ook des Zondags) GEOPEND
van 10 tot 4 uur.

C. HOYNG,

Spuistraat 20-22 Den Haag.
AMSTERDAM - UTRECHT.

Onze Geillustreerde Catalogus is een uitstekende handleiding om zich op huishoudelijk gebied in te richten.

TAFELSERVIEZEN, GLASWERK, LEPELS
VORKEN, MESSEN, GASOLINELAMPEN.

Prijscurant gratis.

DRUKKERIJ TEN HAGEN

Door vakkundige behandeling prima drukwerk

RIPPEN

Pianohandel

PIET HEINSTRAT 42
ELANDSTRAAT 17.

Tel. 4683.

Verhuren Stemmen

Adverteeren doet verkoopen.

Dr. ALIMONDA's

ELECTRISEERTOSTELLEN, veel verbeterd, geen losse contacten, geen oxydatie, bijna geen onderhoud.

Garantie — Inruilen.

GEMAKKELIJKE BETALINGS-CONDITIËN.

Ook te huur.

P. J. HUIJGENS DEKKER, Weimarstr. 94.
(Oogen diagnose) Ged. Natuurarts.**P. B. VAN MOORSEL & Co**Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag**Goedkoopst adres voor het geheel
of ged. installeren van woningen.****WISBRUN & LIFFMANN.**

Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELEN.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeling 'S-GRAVENHAGE.Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van 10-12 en van 2-4 uur inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:Muziek- en Zanglessen.
Teeken- en Schilderlessen.
Lessen in moderne talen.
Fransche-, Duitse- en Italiaansche Conversatielessen.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.
Handwerklessen.

Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.

Lessen in Machineschrijven en Stenografie.

Ademgymnastiek en hygiënisch spreken.

Lessen aan spraakgebrekkigen.

Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.

Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.

Kinderjuffrouw in Indië.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11**.

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.**OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaattlessen in Indische talen.**

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeustr. 100,	's-Gravenhage,	{ Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	{ Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
C. LEKKERKERKER, Insp. Inl. Onderw. Witte Singel 92.	„	{ Maleisch, Javaansch, Madoereesch, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië.
H. TH. KAL, Laan van Meerdervoort 239	's-Gravenhage,	{ Javaansch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Adriaanstraat 47 ^{bis} ,	Utrecht,	{ Maleisch. Soendaneesch. Battaksch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.
door J. H. en H. B.

Prijs: 1 exemplaar f 0.10. 50 ex. f 2.80.

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 2.20 per 50 ex., plus 25 cent voor frankkosten.

b. Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.
door T. J. BEZEMER.

Prijs: 1 exemplaar 5 cent. 50 ex. f 2.—;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 1.55 per 50 ex., plus 25 cent voor frankkosten.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:

De Kolonie Suriname, door REMAN IRIS;

II. De Kolonie Curaçao, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás” te Curaçao.
Prijs per exemplaar f 0.25 en f 0.03 frankkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

- No. I. De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.
- No. II. De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.
- No. III. De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.
Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankkosten.
- No. IV. De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.
Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.
- No. V. De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.
- No. VI. De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.
- No. VII. De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.
- No. VIII. De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.
- No. IX. De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.

J. v. MOORSEL

Schoolstraat 27 - Den Haag - Tel. 2014

EERSTE HUISin: Stoffen, Mouselines en Witte
Goederen. :: Stalen op aanvraag.**Vleugels, Piano's
Kunstspel-Piano's, Orgels**Verhuur PIANO's van 15.- p. mnd of 50.- p. j. af.
VLEUGELS „ 18.- „ „ „ 180.- „ „

REPARATIE - STEMMEN - RUIL.

Afdeling Gebruikte Instrumenten.

Speciale Inrichting
voor het gereedmaken voor de TROPEN.**GOOSEN & SWAGERMAN**
DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149**M. P. MULLER,**Galileistraat 133 en 129 Valeriusstraat 13
Tel. H 6375 Tel. H 6370

MAGAZIJNEN VAN

**Gas- en Electriche Ornamenten.
BADEN EN GEYSERS.****J. C. NIEUWSTRATEN**
Juwelier.TROUW- of VERLOVINGSRINGEN
..... SCHAKELRINGEN .....

..... ZEGELRINGEN .....

Piet Heinstraat 128, t.o. de Zoutmanstr.
DEN HAAG.**Sigarenhandel D. NIEUWSTRATEN**Zoutmanstraat 2A hoek Witte de Withstraat
Telefoon Haag 4057Magazijn 1ste Klasse.Speciaal ingericht voor verzending naar de Tropen
GROOTE SORTERING SIGARETTEN.

TELEFOON H 7057

C. P. A. NICOLAÏ

Specialiteit in HEEREN-MODEARTIKELEN

Ruime keuze. - Nieuwste Modellen.

Dunklerstraat 33 hoek
Valeriusstraat.**Postzegels**voor verzamelaars te koop gevraagd, los
of in Album; ook gelegenheid om in te
zenden voor de veilingen.

G. J. REYERSE, Spui 147.

Leverancier van H. M. de Koningin.

Maison de Bonneterie

Leverancier van H. M. de Koningin.

DEN HAAG, Buitenhof-Groenmarkt.

AMSTERDAM, Kalverstraat-Rokin

Grootst gesorteerde Magazijnen van Elegante Dames- en Kinderconfectie.

Confiserie en Chocolaterie Royales

J. A. KRUL.

Grand Salon de Rafraîchissements NOORDEINDE 44,

Steeds verkrijgbaar onze van ouds bekende

Indische SPEKKOEK à f 1.20.

A. SCHRÖDER & Co.

Groenmarkt.

Uitgebreide keuze

BADARTIKELENvoor Dames, Heeren en
Kinderen.**P. G. JANSSEN'S**
Luxe Verhuur Auto's.

Eenig adres:

KONINGINNEGRACHT 1d,
over Hoofdingang Dierentuin.

Men lette op Telefoon No.

H 852 en H 404

Auto's voor Trouwgelegenheid

en

Maand-Auto's.

De Coöp. Centrale
Middenstands-Credietbank

Instelling van „DE HANZE” in het Bisdom Haarlem.

BIJBANK 'S-GRAVENHAGE

ORANJESTRAAT 3 bij het Noordeinde. Tel. H. 6661.Verleent op voordelige voorwaarden credieten in rekening-courant.
Verstrekt voorschotten tegen billijke rente.Neemt gelden à deposito met rentevergoeding; direct
opvorderbaar 4 %, voor 1, 3 of 6 maand vast 4 1/2 %
Belegt Spaargelden à 3 %.

Incasseert Wissels en Kwitantien tegen uiterst billijk tarief: voor Amsterdam, 's-Gravenhage en Rotterdam à 5 ct. per stuk, ongeacht de grootte van het bedrag.

4508

„Het Blousen-Huis”.

PH. BIEMAN.

Hoogstraat 21 Den Haag Telefoon 7293.

BLOUSES
COSTUUMROKKEN**PEIGNOIRS**
JAPONNEN

In alle genres: EXTRA GROOTE maten.

Verzending naar de Tropen.

Brengt een bezoek aan BOEATAN
Magazijnen van INDISCHE KUNSTNIJVERHEID**VESTIGT U IN ARNHEM OF OMSTREKEN**

VELP — STEEG ELLECOM — DIEREN — OOSTERBEEK — HEELSUM — RENKUM.

Inlichtingen gratis Bureau V. V. V. Stationsplein 15, ARNHEM en bij de Secretarissen der verschillende V. V.'s.

C. J. DE GILDE,
PHOTOGRAAF.

ZOUTMANSTRAAT 47. DEN HAAG.

Specialiteit voor het maken van
Binnen- en Buitenopnamen.Bekroond op de 4de Tentoonstelling te Ivry-sur-Seine
met de Gouden Medaille, 28 Maart 1914.**G. RANKE - DEN HAAG**

Reinkenstraat 17 Telefoon 4271

Manufacturen - Lingerie - Tricotage

Mousseline's - Grépon - Voile - Blouses.

Telef. H. **J. B. HEIJDEMAN,** Telef. H.
7857 CONFISEUR. Valeriusstraat 3. PATISSIER.
7857**Speciaal adres**
Uitzending van Diners.

DEPOT VAN WIJNEN.